

שאל בני

פרשת וארא תשע"ט

עלון - מס' 123

העלון יוצא לאור ע"י מכון "שאל בני" העוסק בענייני שמירת הלשון
חשיבה חיובית לימוד זכות ואהבת ישראל
להנצחת ולתרומות, ניתן ליצור קשר במייל: shealbeni@gmail.com
או לפקס 08-9178033

תנו לכם מופת

נשאלת השאלה, מהו "לכם" הרי פרעה ביקש ממשה שיעשה מופתים כדי שיראה לו - לפרעה שיש אלוקים בעולם? הרי לו לומר תנו לי מופת? מתוך הכתב סופר פרעה אמר להם אני כופר, אני לא ישתכנע בשום מצב, תנו לכם מופת. אולי לכם זה יעזור.

מסופר שפעם בחרו עזוב את דרך התורה, ראש הישיבה פגש את הבחור, ושאל אותו מדוע עזבת? אמר הבחור כיון שיש לי הרבה שאלות באמונה. אמר לו הרב מה קשה לך? הבחור התחיל להציע את שאלותיו, ואמר לרב תענה לי. אל ראש הישיבה, אין לי מה לענות לך, כיון שאין לך קושיות, יש לך תירוצים מדוע פרקת עול, מדוע עזבת את דרך התורה והמצוות, יש לך נקיפות מצפון ולכן אתה שואל שאלות, להצדיק את מעשיך הרעים, הקושיות הם תירוצים, ולתירוצים אין תירוצים.

נוצר נושר (4)

בשבועות האחרונים עסקנו כיצד ניתן למנוע ח"ו את הנשירה של החניך, מהאילן הגדול מהבית הישיבה והסביבה הטובה.

השבוע נעסוק בשאלה האם ניתן להחזיר בחור שעזב את הבית, בחור שנמצא חרוק מהבית מהסביבה הטבעית שבה הוא נולד, אותה סביבה שכל ילוד אוהב וחושק, וטוב לו שהוא שם, ההורה המחנך לא נגיש לבחור, הוא לא מעוניין לשמוע להכיר, מה עושים??

נציג כאן רעיון שמוכח מהספרים הקדושים משורשי היהדות, וה' יעזור שיהי' לתועלת.

שלמה המלך כותב בספרו משלי (פרק כז, יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, כמו שאתה חושב בליבך את חבירך, כך הוא חושב עליך.

האור החיים (פרשת ויגש פרק מד' פסוק יח) ביאר בדרך דרש מדוע ניגש יהודה ליוסף, מה ה' לו לחדש ליוסף? רק כתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" ולזה נתחכם יהודה להטות לב יוסף עליו לרחמים, והקריב דעתו ורצונו אליו לאהבו ולהכבו כרי שתתקרב דעתו של יוסף אליו, לקבל דבריו ופיוסו, והוכרח יהודה לעשות כן. כיון שמצד הטבע לא יחבבו בני יעקב עובדי ע"ז, כמו שכתוב בתהילים "כי לא ינות שכט הרשע על גורל הצדיקים", ומזוג נפשם של השבטים הקדושים היא לשנוא את המצרים אשר בשר המורים בשרם, לזה הוצרך יהודה לפי שעה להפך המוטבע ולהגישו בלבבו ולהשיבו בתוואני דליבית. וזהו ויגש יהודה ניגש ללב שלו ושינה את החשיבה שלו על יוסף, וכך אף ביוסף התעורר אהבה ליהודה.

דהיינו לא רק שהלב הוא המראה לדעת מה החבר שלך חושב עליך, רק הלב הוא פועל אם אתה תחשוב טוב על החבר שלך הוא גם יחשוב עליך טוב.

אם יש לך שונא אפי' בן שאינו מדבר עם אביו שונא אותך, העצה היא תשנה את החשיבה שלך על הבן תתחיל לחשוב עליו מחשבות טובות, וכך גם הבן יחשוב עליך מחשבות טובות.

אנו מוצאים רעיון זה גם בעולם ההלכה. בשולחן ערוך (אורח חיים סימן נ"ג סעיף י"ט) כתב הרמ"א שמי שהוא שונא לש"צ לא יעלה לספר תורה כשקורא התוכחה.

וכתב המשנה ברורה (ס"ק נח) וז"ל שונא לש"ץ - ר"ל כיון שהוא שונא לש"ץ מסתמא הש"ץ ג"כ אינו אוהבו, כי כמים הפנים לפנים וגו' ואולי יכוין ש"ץ הקורא בתוכחה נגד פניו וחשש סכנה היא לו, ע"כ פסק שמפני זה אפילו קראהו לא יעלה.

הגר"א מוויילנא ז"ל אמר, שרוב אותיות אין הנסתר והנגלה שווים, דהיינו אל"ף אות הנגלה א' והנסתר ל"ף, אך "מים" שווים מים יו"ד, יו"ד במספר עשר וכן ו"ד עשר. וזהו הפירוש כמים, רצה לומר בתיבת מים, הפנים לפנים, אותיות דומות ושוות פני הנגלה והנסתר, כן לב האדם שיהיה דומה הנסתר הוא הלב לפה שהוא הנגלה, ולא ידבר אחד בפה ואחד בלב.

כתב הכתב סופר דוד המלך אומר בתהילים (פרק יב' פסוק ג') "שוא ידברו איש את רעהו שפת חלקות בלב ולב ידברו", היינו שוא שידברו איש את רעהו שפת חלקות, ומראה עצמו כאוהב, והוא שונא בלב וחבירו מרגיש זה הענין, כי שונא טמונה בקרבו, והיינו בלב ולב ידברו, שאין בני אדם מדברים רק בפה, כי בלב ג"כ ידברו שלכם מגיד אם האמת ידבר אתו או לבו בל עמו. ואומר.

ה' אחד שהי' עושה להטוטים באמריקה והי' לו הצלחה יתירה מעל כולם, שאלו אותו מה הצלחתך? אמר יש לי שתי דברים מיוחדים.

א. אני מתאמן על כל פרט ופרט, עושה כל דבר בזמן שלו בדיוק, בלי לפספס אפי' שני' אחת.

ב. יש אנשים שעולים לבמה, והושבים יושבים פה קבוצת בולי עץ, חביות אדם, כלום מי הם בכלל. אני להיפך חושב יושבים פה ציבור יקר שאני אוהב אותו, ציבור שבא לשמוע אותי, איך אני מעריך אותם אוהב אותם, אשרי ואשרי חלקי וחלקם.

מספרים שהיתה אשה שלא דיברה עם ביתה 12 שנים, ה' ביניהם נתק מחולט, האמא לא מצאה מקום לנפשה, איך היא יכולה להחזיר את הבת הביתה. הלכה האמא ליעוץ לפה ולשם, ולא מצאה מזור לנפשה. עד שיום אחד היא שמעה מעצה הנ"ל אמר לה חכם, קחי דף ועט ותכתבי את המעלות שיש לביתך, ובסיום תברכי את ביתך בכל הברכות האמורות בתורה, כך תעשי כל יום. שמעה האשה את העצה, ומיד לקחה דף ועט וכל יום היתה חוזרת על כל מעלות של הבת ומברכת אותה בכל מילי דמיטב. כעבור שבועיים מתקשרת הבת ואמרת לאמא, אמא אני מאוד מתגעגעת אליך אני רוצה לבוא לבקר אותך, וכך בתוך תקופה חזר הקשר בין הבת לאם.

למה הרעותה לעם הזה

בסוף פרשה שעברה, התורה מספרת לנו שבעקבות כך שמשה רבינו הלך לפרעה, ודיבר איתו שיוציא את בני ישראל להוציא את בני ישראל ממצרים, פרעה הכביד את השיעבוד על היהודים, וגזר לא לתת להם תבן, ואת מכסת הלבנים הם חייבים לעשות.

כשראה משה רבינו מה שקרה בגרמתו, התאונן משה רבינו לפני הקב"ה, על ההכבדה והקושי שנגרם לבני ישראל, בעקבות כך שדיבר לפני פרעה, ונעשה רק רע וקשה לעם ישראל.

ותמוה מאוד מדוע נעשה יותר קשה לעם?

מבאר הכלי יקר רעיון נפלא מוסר הדרכה. אנו רואים דבר מעניין כל יום לפני נץ החמה - לפני שהשמש יוצאת על הארץ לחמם את העולם, יש קור מאוד חזק בעולם, יותר מכל הלילה.

כמו כן לפני עלות השחר, לפני התנוצצות אור החמה, יש חושך עצום יותר מכל הלילה.

עוד אנו רואים דבר מאוד מעניין חולים ברגעים אחרונים של חייהם, לפני שהם נוטשים את העולם, הם מתחזקים ומבקשים לאכול ולשתות, יש שממש רואים שמצבם משתפר, ולאחר המצב הטוב הם שובקים חיים לכל חי.

מדוע מדוע? מה המשמעות של תופעות אלו? מבאר הכלי יקר שורש העניין הוא, שכשיש מלחמה בין שני כחות כח החושך והאור, כח הקור והחום, החיים והמוות, כל אחד מתאמץ להכניע את השני, ולכך לפני שהשמש יוצאת על הארץ יש חושך אדיר, וכן יש קור אדיר, וכן החולה אוסף את כל כוחותיו להלחם במוות.

זהו העניין לפני שבהה הגאולה, יציאה לחרייות, הגלות התעצמה במלא עוז, ה' כאן מלחמה בין האור לחושך, וזה הביא את קושי השיעבוד.

חכמה יהודית

היו חי' איכר יהודי שהי' מגדל פרה, הפרה היתה נותנת חלב וכך חי' מתפרנס האישי.
פעם בא חבר נאמן לבקר את האיכר, השתבח האיכר בפרתו, תראה הפרה שלי נותנת 40 ליטר חלב... שאל אותו החבר, וכמה חלב אתה משקה את הפרה? אמר לו האיכר 40 ליטר. שאל החבר, אם כך מה אתה מרויח?? אתה משקה אותה 40 ליטר והיא נותנת 40 ליטר??
ענה האיכר מה אתה לא מבין אני נותן לה חלב עכו"ם והיא נותנת 40 ליטר חלב יהודי חלב כשר!!!

הלכה למעשה

הרב ישראל אשלג 0504182631

כולנו יודעים את החשיבות של נתינת מחמאות שבחים ללא גבול וללא הרף, כל קורס או שיחה עם הורים ומחנכים דבר ראשון מלמדים להעניק לחניך מחמאות.

יש הרבה מחנכים הורים שברצונם הטוב להחזיר בכתה או בבית ערכים טובים מסרים חשובים, הם מנצלים את ההזדמנות שהבן מתנהג בטוב ביותר, לשבח לפני כל המשפחה בכדי שהסובבים הילדים ילמדו ממעשיו ואף הם ילכו בדרך טובים.

נשאלת השאלה הגמרא אומרת (בבא בתרא קסד:) "לעולם על יספר אדם שבחו של חבירו שמתוך שבחו בא לידי גנותו". אם כן איך מותר לשבח ילד לפני אחרים, א. המשבח עצמו יתכן שבתוך כדי כך שהוא משבח, הוא פתאום יתייחס למידה רעה שיש באותו ילד שמשבח אותו?

ב. ועוד השומעים יאמרו נכון שהוא טוב בענין זה וזה, אבל יש לו גם חסרונות. אם כן מה ההיתר לשבח לפני אחרים?

תשובה: החפץ חיים (הלכות לשון הרע פרק ט' הלכה א – ב) מביא שמסופר בגמרא (בבא בתרא הני"ל) שר' שמעון בנו של רבי, ישב לפני רבי וקרא בתהילים. אמר רבי כמה מיושר כתב זה! אמר ר' שמעון לרבי, לא אני כתבתי תהילים אלו, יהודה חייטא [כתב רש"י שם אדם] הוא כתב את התהילים האלו. אמר לו רבי כלך מלשון הרע. שואלת הגמרא מה לשון הרע יש בכך שאמר ר' שמעון שיהודה חייטא כתב את התהילים? מתרצת הגמרא שהרי רב דימי אמר "אל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי רעתו", לכך נחשב השבח כלשון הרע, שהרי יש לחוש שמתוך כך יבוא לספר לשון הרע על יהודה חייטא.

הרשב"ם כתב שדווקא "להרבות" בשבח אסור, אבל לומר מעט שבח מותר, כיון שרק אם מרבים בשבח יש חשש שהשומע ימעט בשבחים.

אמנם תמה המהרש"א הרי כאן לא נאמר אלא מעט שבח, הוא אמר שכתב בכתב יפה? חשבנו לתרץ שמכיון שכאן רבי שיבח את הכתב, שהוא כתב מיושר, ועתה הוברר שיהודה חייטא כתב זאת, זהו שבח עצום וגדול מאוד, רבי שהי' גדול הדור, שיבח את יהודה חייטא, זה שבח מרובה.

הרמב"ם (פירוש המשנה לאבות פ"א מ"ז) כתב שדווקא "לפני רבים" אסור לשבח, כיון שמתוך הרבים בוודאי יש מי שלא יפרגן וידבר גנאי. וכאן אצל רבי בוודאי היו שכחים תלמידים, משמשים – משב"ק נאמני ביתו, וזהו שבח הנאמר ברבים, אבל מותר לומר שבחים בצנעה.

יש שכתבו שאסור לספר אפי' מעט שבחים "לפני שונא". כיון ששונא מיד ימעט בשבח ויזכיר חסרונותיו.

נמצינו למדים שהאסור לשבח אדם, הוא באחד משלושה אופנים: א. אסור להרבות בשבח, אבל מעט מותר. ב. לפני רבים אסור לספר אפי' קצת שבחים. ג. לפני שונאו אסור לספר אפי' מעט שבח.

אם כן לכאורה כשאנו משבחים ילד צריכים באמת לראות לשבח בצנעה רק כשהוא שומע, משום שברבים יש איסור אפי' מעט. והיכן מצאנו ידינו ורגלינו??

אך החתם סופר כותב בתשובותיו שרק שבחים בענייני דעלמא, כגון שפלוני סופר טוב. פלוני נגר טוב וכדומה, זה אסור לספר 1. לפני רבים. 2. לפני שונא. 3. לא להרבות בשבח, אבל לשבח אדם בעניינים רוחניים מותר בכל מצב וללא הגבלה. ולכך הגמרא אומרת (מגילה כה:): שמאן דשפיר שומעני' שרי לשבוחי', ומאן דשבחיה ינוחו לו ברכות על ראשו. ונשאלת השאלה איך מותר לשבח הרי אסור לשבח אדם? אך התשובה היא שבעניינים רוחניים מותר לשבח אדם בכל מצב.

ולדברינו בוודאי שמותר לשבח ילד לפני כל הכתה, כדי שילמדו ממעשיו הטובים, אך יעשה המלמד ההורה בשכל רב, ויראה למצוא הזדמנות לשבח את כל ילד מהכתה מהבית, בדברים שכל ילד לפני עינינו מצטיין בו למצוא מעלה טובה מידה נכונה וכך לא תהי' קנאה ושנאה בכתה, ולא בכית.

השגחה פרטית

מעשה ביהודי בן ימינו, שמקפיד לכתוב בצ"קים אך ורק תאריך עברי, [כמו שמספרים על החתם סופר שלא רצה לקחת ספר תורה מסופר שבסוף עבודתו ספר את התשלום לפי החודשים הלועזיים]. יום אחד נאבד לו צ"ק פתוח, נבהל האיש מה יהי' אם הצ"ק המוצא אם לא יהי' אדם ישר בידו לגנוב את כספו, מה לעשות???

לפתע מצלצל הטלפון, הפקיד בבנק שואל, תגיד לי נגנב או נאבד לך צ"ק?? אמר האיש כן לפני מספר שעות אבדתי צ"ק. אמר לו הפקיד מצאתי אותו. שאל האיש איך - היכן? אמר הפקיד בא אחד עם הצ"ק שלך, ואני רואה שהתאריך הוא לועזי. ומכיון שאני מכיר שאתה כותב תאריך עברי, הבנתי שצ"ק מזוייף.

מילתא דבדיחותא

לפני מספר שנים רעשה הארץ וירושלים, מעשה עם דיבוק, אשה נכנסה לתוך גבר, והאשה צעקה מגרונו של האיש, בכל מקום בארץ נושא הדיבוק חי' נושא המרכזי.

באותה תקופה התפלל אינסטלטור בשטיבלעך בזכרון משה בירושלים, לאינסטלטור חי' לו מירס שדיבר בקול רם. והנה באמצע התפילה התקשרה אשה לאינסטלטור, ואמרה אדוני אני צריכה תיקון!! אני צריכה תיקון!! כל האנשים ששמעו את המירס נבהלו וברחו, דיבוק של אשה צועקת שצריכה תיקון.

ניתן להזמין שיעורים והרצאות בענייני תיקון המידות חינוך ועוד,

פאלפון: 0504182631 ובדוא"ל: shealbeni@gmail.com